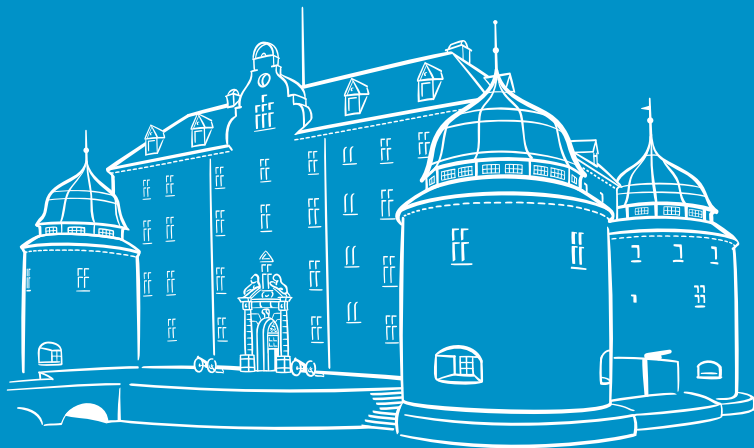

Residenset på Örebro slott

Länsstyrelsen
Örebro län

© Länsstyrelsen i Örebro län

Interiörbilder: Karin Foberg där inget annat anges

Exteriörbilder: Mostphotos där inget annat anges

Illustrationer: Per-Åke Forsgren (Örebro slott), Björn Fransson (planlösning)

Text och layout: Länsstyrelsen i Örebro län

Tryck: Elanders Sverige AB, Mölnlycke, 2016

Årtal i residensets historia

1634	<i>Sverige delas in i län som leds av en landshövding.</i>
1766	<i>Landshövdingen flyttar in på Örebro slott.</i>
1810	<i>Karl XIII bor i residenset under valriksdagen då Jean Baptiste Bernadotte väljs till kronprins.</i>
1811–1812	<i>Residensvåningen renoveras.</i>
1894–1897	<i>Residenset får elektricitet, vatten och avlopp.</i>
1928–1939	<i>Återskapande av äldre rumsinredningar. Centralvärme leds in i hela residenset.</i>
1965	<i>Landshövdingen får en privat lägenhet om två rum och kök i slottets nordvästra torn.</i>
1995	<i>De sista ur Länsstyrelsens personalstyrka lämnar slottet och flyttar till Läns huset på Stortorget.</i>

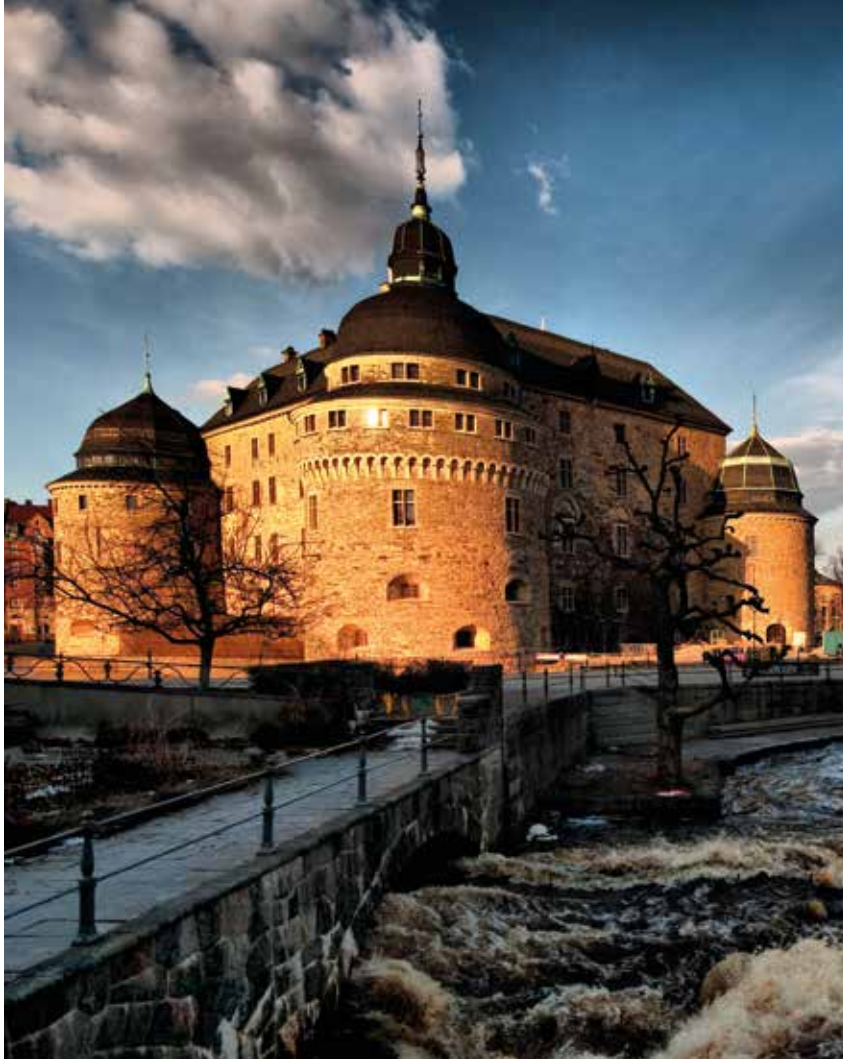
Slottet mitt i länet

I slottet, mitt i Örebro och mitt i länet, bor landshövdingen. Men så har det inte alltid varit.

Från tidig medeltid har staten markerat sin närvaro genom en borg på en holme i Svartån.

När Gustav Vasa år 1523 blev kung över det nya kungariket Sverige intresserade han sig för statens tillgångar och organisation. Hans son Karl blev hertig över flera järnrika landskap. Hertigen byggde ut den strategiskt belägna borgen till ett renässansslott. Men Vasaättlingarna vistades allt mer i Stockholm och slottet förföll.

Slottet fortsatte att ha en funktion i rikets administration. Från 1634 huserade Länsstyrelsen i några av salarna.

I mitten av 1700-talet läckte taket som ett såll och ett av tornen rasade. En större upprustning gjordes på 1760-talet och sedan dess bor landshövdingen på slottet.

År 1901 färdigställdes en omfattande ansiktslyftning av slottet. Putsen togs bort och spåren av olika byggnadsperioder blev synliga i fasaden.

Under 1900-talet fick Länsstyrelsen allt fler uppgifter. Slottets tomma salar fylldes allt eftersom Länsstyrelsens personalstyrka växte. Också den epoken tog slut. Sedan 1995 hittar du Länsstyrelsen på Stortorget. Men residenset är kvar i slottet.

Vad är väl ett residens på slottet?

Ett residens är en tjänstebostad för en landshövding. Residensvåningen i Örebro slott är i första hand en plats för möten som ska utveckla länet. Landshövdingens egentliga bostad är en tvåa i ett av tornen.

År 1634 beslöt regeringen att Sverige skulle indelas i län och varje län skulle ledas av en landshövding som var kungens befallningshavande. Men de första landshövdingarna bodde inte i slottet. Det var för kallt och dragigt. Istället bodde de i mer energisnåla timmerhus bredvid slottet. Den första landshövdingen flyttade in 1766 och sedan dess har landshövdingen haft sitt residens på slottets andra våning.

Även om rummen har ändrat utseende många gånger sedan dess möter vi statens, länets och människors historia i de olika rummen i residensvåningen. Här har många spännande möten ägt rum och fler ska det bli.

Välkommen in!

Stora salongen

När du hängt av dig ytterkläderna och skrivit ditt namn i gästboken är det här, i Stora salongen, du möter landshövdingen.

Men innan du går in – vänd dig om och beundra det vackra barockskåpet i hallen. Det är tillverkat av Klaessons möbler i Fjugesta inför hantverks- och industriutställningen i Örebro 1947. Originalet är ett mästestycke från 1773 som finns på Nordiska museet. Kanske fanns ett liknande skåp i det möblemang som residenset inreddes med på 1760-talet?

Kika också på den lilla tavlan som hänger över bordet med gästboken. Den är målad av Frans Tivén, en av flera konstnärer från länet som finns representerade i residenset.

De möbler och tavlor som finns i Stora salongen påminner om Jean Baptiste Bernadotte. De stora så kallade bataljmålningarna föreställer fältslagen i Halle och Lübeck som han ledde medan han var i Napoleons tjänst. Då anade han nog inte att han en augustidag 1810 skulle väljas till kronprins i ett kallt land i utkanten av Europa. Och att det skulle ske i Örebro – en stad han förmodligen aldrig hört talas om tidigare.

Lilla matsalen

Visst verkar det vara häftigt att bo i ett slott? Egentligen var det nog inte alltid så trevligt innan det fanns moderna bekvämligheter som el, värme och vatten. När hovet var på besök i äldre tider kläddes rummen och salarna tillfälligt in i mattor och vävda tapeter som skydd mot de kalla murytorna. Mot slutet av 1700-talet revolutionerade värmetekniken möjligheten att hålla rummen varma. Här i Lilla matsalen finns en kakelugn som installerades 1812.

Sällskapslivet på slottet präglades förr av landshövdingens sociala status. Här umgicks landshövdingen med familjer från de omkringliggande godsens, ämbetsmän och ledande representanter för näringslivet. På tavlan "Fest på Örebro slott" har Örebrokonstnären Axel Borg fångat en salongsscen från förra sekelskiftet. Landshövding Axel Svedelius har samlat familj och prominenta gäster för en stunds konversation. Här finns bland andra prosten Wahlfisk, generalmajor Lilliehöök och den blivande landshövdingen i Skaraborgs län, Fabian de Geer från Kumla.

Stora matsalen

Måltiden har alltid varit en viktig del i sällskapslivet. Stora matsalen är residensets verkliga kärna. Här kan landshövdingen bjuda in till lunch eller middag när strategiska frågor ska diskuteras eller när gäster besöker Örebro. Här bjuds också hundratal besökare på fika när det är öppet hus, då alla är välkomna in till landshövdingen.

År 1766 inredde dåvarande landshövding Johan Abraham Hamilton detta rum i rokokostil eftersom kronprins Gustav skulle komma på besök. För att kronprinsen skulle känna sig som hemma gjordes väggmålningar som påminde om de som fanns i Stockholm slott.

Över kalkstensspisen hänger ett porträtt av kung Adolf Fredrik som var regent när residenset inreddes. Han var känd som en matglad regent – men det ledde också till hans död: *Hans Majestäts dödsfall har skett av indigestion av hetvägg, surkål, rofvor, hummer, kaviar, böckling och champagnevin.*

Foto: Christer Phömer

Gula salongen

Gula salongen har fått sitt namn av de glänsande guldgula bårderna på väggarna. Det förstärks av det gula möblemanget.

I ett hörn finns en liten spis i marmor. Den skänktes av Bofors AB 1934. Stämplar från de järnbruk som då var aktiva i länet finns ingjutna i järnhällarna.

Ett annat märkligt föremål i rummet är takkronan. Det sägs att den franske kungen Ludvig Filip I hade beställt tio takkronor, men en elfte tillverkades ”för säkerhets skull”. Den svenska diplomaten Gustaf von Dardel kom över det udda exemplaret i Paris och till slut hamnade den här i Gula salongen.

Karl Johanssalongen

Vid valriksdagen i Örebro 1810 valdes Jean Baptiste Bernadotte till kronprins. Det var i det här rummet som Karl XIII tog emot meddelandet att han fått en arvinge.

Rummet fungerar i dag som ett Bernadottskt minnesrum. Det stora porträttet föreställer Karl XIV Johan, som Bernadotte hette som kung. Flera av hans tronföljare finns på porträtten runt om i rummet.

De eleganta öppna spisarna i residenset är ritade av Carl Otto Hallström. Denna, i Ekebergsmarmor, pryds av lilla riksvapnet och bidrar på så sätt till den kungliga glansen i rummet.

Kungliga sängkammaren

I kungliga sängkammaren har det aldrig sovit några kungligheter. Däremot har det fungerat som sovrum.

Rummet fick sin sängalkov 1811–1812. År 1939 dekorerades väggarna med målningar i rokoko, vilka senare har målats över. Marmoreringen har nyligen åter tagits fram på snickerierna och väggarna har fått en indelning som ansluter till rummets tidiga 1800-talskaraktär.

Bakom en av dörrarna döljer sig ett badrum inrett med Ekebergsmarmor. Det tillkom i samband med renoveringen på 1930-talet. Därifrån leder dels en trappa upp till bostadsrum som på 1810-talet inreddes för tjänstefolk, dels en dörr ut i en korridor. På så sätt kunde tjänstefolket ta sig in och ut i residenset utan att passera sovrummet.

Foto: Örebro läns museum

Gamla köket

Mat har tillretts i olika delar av slottets nedersta våning. Ett slottskök måste kunna prestera rätter på hög gastronomisk nivå. I samband med en nyligen genomförd arkeologisk utgrävning i källaren hittades ben från får, kor och grisar. Dessutom hittades en hel del ostronskal.

Gamla slottsköket inreddes omkring 1760. Då byggdes den stora spiskåpan. Järnspisarna från slutet av 1800-talet förändrade matlagningstekniken som blev mer lik dagens.

Numera finns inte längre kokerskor, pigor och drängar på slottet. Idag sköter slottets husföreståndare hushållssysslorna. Maten lagas i ett modernt kök som ligger i direkt anslutning till Stora matsalen.

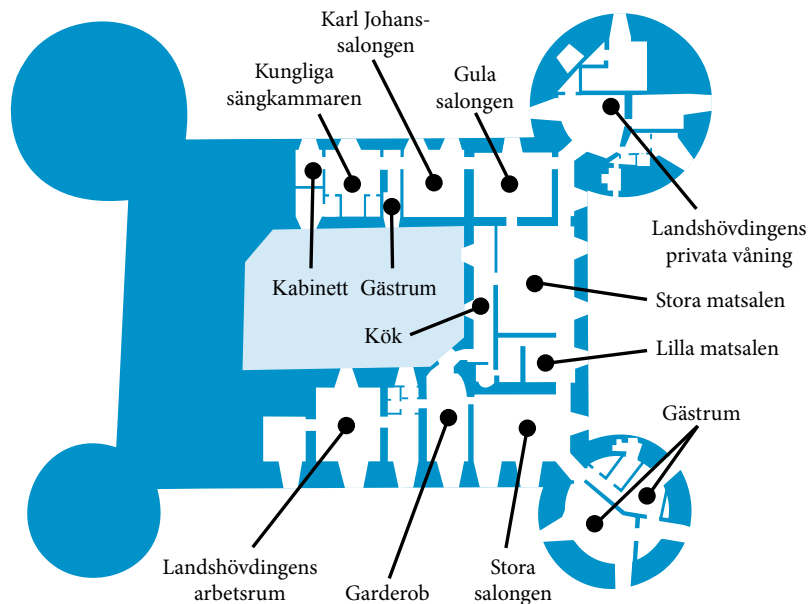
Kors i trappan!

Innan det fanns el i slottet var det ljus och lykta som gav belysning på kvällen. I stentrappan som ledde ner till skafferiet och hushållerskans rum markerar vitmålade kryss trappstegens läge. Kryssen var synliga även i svag belysning och gjorde det lättare att gå i trappan.

I skafferiet finns fortfarande en enorm träställning i två våningar, med järnkrokar i taket. Den har använts för att hänga upp kött och charkuterier så att råttor inte skulle komma åt att stjåla av maten.

Residensvåningen

Gamla köket finns på bottenvåningen, under Stora salongen och gästrummen.

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro